

به نام خدا

اخلاق در پژوهش: صداقت علمی در دانشگاه ها و دانشجویان

نویسنده: دکتر فاطمه ویزشفر

دانشیار گروه پرستاری دانشگاه علوم پزشکی شیراز

مقدمه و اهمیت موضوع

رعایت اصول اخلاقی در تحقیق و پژوهش نقش مهم و تعیین‌کننده در تولید علم دارد همچنین توجه به جایگاه اجتماعی محقق یکی از موضوعات بنیادی جهان علم می باشد (۱). امروزه یکی از مهم‌ترین نگرانی‌های دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی عدم صداقت علمی است طوری که یکی از موضوعات جنجال‌برانگیز در مباحث دانشگاهی مسئله عدم صداقت علمی و سرقت علمی می باشد (۲-۴). رفتارهای غیراخلاقی و عدم صداقت، طیف گسترده‌ای را در کلاس درس و بالین شامل می شوند. از جمله این موارد می توان به سرقت ادبی، دروغ، تقلب، ارائه اطلاعات نادرست و مخفی نگه‌داشتن خطاها اشاره کرد (۸). دانشگاه و مؤسسات آموزشی وظایف و مسئولیت‌های مهمی برای کمک به ایجاد جامعه صادق و پرورش افرادی که اصول اخلاقی را رعایت می‌کنند، دارند (۹). در مطالعه انجام‌شده توسط ریاستی و همکاران در سال ۲۰۱۳ بر روی دانشجویان عواملی از جمله، کمبود آگاهی دانشجویان از مفهوم سرقت علمی، فقدان توانایی مقاله‌نویسی، بی‌علاقگی به مباحث درسی و فشارهای اجتماعی از اصلی‌ترین عوامل سرقت علمی اشاره شد (۱۰).

سرقت علمی عملی به دور از اخلاق به حساب می‌آید و اعمال غیراخلاقی موردپسند عموم نمی‌باشند، به‌ویژه اگر از طرف مسئولان علمی انجام‌شده باشد. محل انجام سرقت علمی دانشگاه و مراکز تحقیق و پژوهش می‌باشد. کاملاً واضح است که اگر دزدی و فساد در مراکز علمی رواج پیدا کند به خاطر اثرپذیری شدید تمدن و فرهنگ جامعه از دانشگاه، آسیب جبران‌ناپذیری بر آن وارد خواهد شد (۱۱). عدم صداقت علمی ناعادلانه می‌باشد زیرا از ایده‌های فردی دیگر سوءاستفاده می‌شود، چنین امری می‌تواند درزمینه پزشکی خطرآفرین

شیراز، بیمارستان نمازی، دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س)، ساختمان شماره ۳، مرکز تحقیقات مراقبت‌های روان جامعه‌نگر

تلفن تماس: ۰۷۱-۳۶۴۷۴۲۵۴-۰۷۱ داخلی ۲۲۱

باشد و مانع رسیدن به اهداف اصلی آموزش که شامل تربیت افراد متعهد و متخصص است می‌شود و نتایج مخربی برای آموزش دانشگاهی دارد (۱۲).

اثرات عدم صداقت علمی

افرادی که حاضر به انجام سرقت علمی می‌شوند بیشتر احتمال دارد که در رفتارهای غیراخلاقی در خارج از دانشگاه مشارکت کنند چون افرادی که در دوران تحصیل با وسوسه این‌که با هر روشی می‌توان به هدف خود رسید فریب‌خورده اند کنترل کمتری بر اعمال خود در فضای بیرون دانشگاه نسبت به افراد اخلاق‌گرا دارند و این مسئله تأثیر بارزی در اجتماع خواهد داشت (۱۳). دانشجویان درگیر در بی‌اخلاقی علمی به‌سختی می‌توانند مهارت‌های لازم را برای آینده و حرفه خود کسب کنند و این موضوع می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری را در سطوح مختلف به بار بیاورد. این امر سبب ورود افراد غیرحرفه‌ای و غیرمتخصص به بازار شده و ممکن است باعث به وجود آمدن مشکلات بسیاری در جامعه شود (۱۲، ۱۴، ۱۵). سرقت علمی اگر به مسئله‌ای معمولی و نه‌چندان مهم تبدیل شود امنیت علمی را از بین می‌برد و آسیب‌های اساسی در جامعه به بار خواهد آورد (۱۳). نتایج مطالعات انجام‌گرفته در چند کشور مختلف نشان می‌دهد که عدم صداقت علمی یک مشکل رایج در تمامی مقاطع تحصیلی می‌باشد؛ از جمله این مطالعات می‌توان به مطالعه کوراسی (۲۰۱۳) (۱۶)، آکلی اسپیرز و میلر (۲۰۱۲) (۱۷) و ویلیامز (۲۰۱۲) اشاره کرد (۱۸). مطالعه جرب و همکاران (۲۰۱۸) نشان از افزایش پدیده سرقت علمی به دلیل گسترش فناوری‌های اطلاعات در میان دانشجویان داشته است (۱۹).

پیشگیری از عدم صداقت علمی

بدیهی است که سرقت علمی در همه جای دنیا وجود دارد و امری فراگیر است، به همین دلیل در دنیا از طریق آموزش صحیح به دانشجویان و محققان، در تلاش‌اند تا این موضوع را حل یا تعدیل نمایند (۲۰). در

کشورهای جهان سوم تحقیقات وسیعی در زمینه علل عدم صداقت علمی انجام نشده است. بنابراین بسیاری از دانشجویان با مصادیق سرقت علمی و آثار مخرب آن آشنا نیستند. افزایش امکانات، استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی و امکانات سخت‌افزاری در راستای شناسایی انواع سرقت علمی از دلایل اصلی پایین‌تر بودن آمار سرقت علمی در کشورهای پیشرفته گزارش شده است (۲۱).

نمی‌توان اهمیت سرقت علمی را در یک مقطع دانشگاهی نادیده گرفت (۲۲). آشنایی دانشجویان با مصادیق عدم صداقت علمی، عوارض و راه‌های پیشگیری از آن مانند هر موضوع دیگر نیاز به آموزش مؤثر و کارآمد دارد. استفاده از روش‌های دانشجوی محور می‌تواند در این راستا بسیار کمک‌کننده باشد (۲۳). برای انتقال اطلاعات و مهارت‌ها یکی از روش‌های پرکاربرد استفاده از کارگاه آموزشی است (۲۴). کارگاه آموزشی از جمله روش‌های نوین و فعال آموزشی است که از طریق بارش افکار و ارائه بازخورد، کسب دانش و مهارت‌ها باعث ارتقاء دانش و عملکرد مخاطبین می‌گردد (۲۳). کارگاه آموزشی همراه با بحث گروهی به‌موجب ایجاد تعامل بین مدرس و فراگیران سبب یادگیری هرچه بهتر آنان می‌شود به‌گونه‌ای که در صورت ایجاد مشکل، امکان پرسش از مدرس وجود خواهد داشت (۲۳، ۲۴). نتایج مطالعه هامن (۲۰۱۶) نشان داد که کارگاه آموزشی یک راهنمای عملی، عملکردی در مورد سلامت فکر و روان در محیط بالین ارائه نموده است (۲۵). در دهه‌های اخیر رویکرد آموزشی از روش‌های سنتی جای خود را به شیوه‌های نوین و استفاده از امکانات و منابع الکترونیک داده است و تأکید زیادی بر استفاده از شیوه‌های مجازی می‌شود. یادگیری الکترونیکی یکی از روش‌های جدید آموزشی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات است که با محور قرار دادن انسان به‌عنوان یادگیرنده فعال، می‌تواند تمامی اشکال آموزش و پرورش و یادگیری را در قرن بیست و یکم متحول سازد و به چالش حاصل از میزان تقاضای اجتماعی برای آموزش و فقدان منابع آموزشی کافی پایان دهد (۲۶). این روش نوین که به برخی از موانع آموزش سنتی غلبه نموده و دسترسی آسان و قابل‌انعطاف جهت یادگیری را فراهم می‌کند. با استفاده از یک محتوای آموزشی مجازی که از تطابق بیشتری با سبک یادگیری افراد نیز برخوردار

است امکان دسترسی فراگیر ساکن در نقاط دوردست نیز به آموزش امکان پذیر می شود، هزینه سفر و اتلاف وقت کاهش می یابد و تبادل اطلاعات و مهارت‌ها نیز تسهیل می شود (۲۷). از مزایای دیگر آموزش مجازی می توان به تحت پوشش قرار دادن تعداد زیادی از فراگیران، تکرارپذیر بودن یادگیری اشاره کرد. نتایج مطالعه پادپها و همکارانش (۲۰۱۹) نشان داد که روش آموزش مجازی عاملی مؤثر جهت افزایش رضایتمندی دانشجویان و ایجاد انگیزه در میان آن‌ها می باشد (۲۸).

با توجه به مشکلات آموزشی و اجتماعی که عدم صداقت علمی ایجاد می کند اقدامات پیشگیری کافی انجام نشده است. آموزش مؤثر و کارآمد می تواند راه حل مناسبی باشد (۲۰). توصیه می شود آموزش در مورد مصادیق عدم صداقت علمی، اهمیت آن و عدم انجام آن در مباحث اخلاق حرفه ای دانشجویان بویژه در مقطع تحصیلات تکمیلی گنجانیده شود. همچنین لازم است که پژوهش‌های بیشتری در تمام رشته‌های تحصیلی در مقطع کارشناسی ارشد انجام گیرد.

فهرست منابع

۱. Jamshidi BG, Saeedi M, Haidari G. A survey on knowledge of post-graduate students of Shaheed Chamran University of Ahwaz of plagiarism and its influencing factors. *Information systems & Services*. 2014;3(11-12):95-108.
۲. Lin W-YC. Self-plagiarism in academic journal articles: from the perspectives of international editors-in-chief in editorial and COPE case. *Scientometrics*. 2020:1-21.
۳. Ghasemzadeh M. Application of Theory of Planned Behavior in Prediction of Factors Affecting the Intention of Plagiarism. *Journal of Medical Education Development*. 2018;11(31):52-62.
۴. Oran NT, Can HÖ, Şenol S, Hadımlı AP. Academic dishonesty among health science school students. *Nursing Ethics*. 2016;23(8):919-31.

۵. Abbasi A, Farzan F, Dousti M. Comparison of the views of female and female students about types of scientific misconducts and ways of detecting. *Journal of Sport Mmanagement and Action Behavior*. 2014;10(19):149-58.
۶. Du Y. Evaluation of intervention on Chinese graduate students' understanding of textual plagiarism and skills at source referencing. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2020;45(1):14-29.
۷. Mokhtari Lakeh N, Nafar M, Ghanbari Khanghah A, Kazemnezhad Leili E. Nursing students' views on code of ethics, commitment to the ethic of, academic dishonesty and neutralization behaviors. *Journal of Holistic Nursing And Midwifery*. 2014;24(3):64-71.
۸. White J, Phakoe M, Rispel LC. 'Practice what you preach': Nurses' perspectives on the Code of Ethics and Service Pledge in five South African hospitals. *Global Health Action*. 2015;8(1):26341.
۹. Keçeci A, Bulduk S, Oruç D, Celik S. Academic dishonesty among nursing students: A descriptive study. *Nursing Ethics*. 2011;18(5):725-33.
۱۰. Riasati M, Rahimi F. Why do Iranian postgraduate students plagiarize? A qualitative investigation. *Middle-East Journal of Scientific Research*. 2013;14(3):309-17.
۱۱. Christensen AL, Cote J, Latham CK. Insights regarding the applicability of the defining issues test to advance ethics research with accounting students: A meta-analytic review. *Journal of Business Ethics*. 2016;133(1):141-63.
۱۲. Guraya SY, Guraya SS. The confounding factors leading to plagiarism in academic writing and some suggested remedies: A systematic review. *JPMA The Journal of the Pakistan Medical Association*. 2017;67(5):767-72.
۱۳. Isakov M, Tripathy A. Behavioral correlates of cheating: Environmental specificity and reward expectation. *PloS one*. 2017;12.(۱۰)
۱۴. Alhadlaq AS, Dahmash AB, Alshomer F. Plagiarism Perceptions and Attitudes Among Medical Students in Saudi Arabia. *Sultan Qaboos University Medical Journal*. 2020;20(1):e77.
۱۵. Shahghasemi E, Akhavan M. Confessions of academic ghost authors: the Iranian experience. *Sage Open*. 2015;5(1):2158244015572262.
۱۶. Curasi CF. The relative influences of neutralizing behavior and subcultural values on academic dishonesty. *Journal of Education for Business*. 2013;88(3):167-75.
۱۷. Akeley Spear J, Miller AN. The effects of instructor fear appeals and moral appeals on cheating-related attitudes and behavior of university students. *Ethics & Behavior*. 2012;22(3):196-207.

۱۸. Williams MWM, Williams MN. Academic dishonesty, self-control, and general criminality: A prospective and retrospective study of academic dishonesty in a New Zealand University. *Ethics & Behavior*. 2012;22(2):89-112.
۱۹. Jereb E, Perc M, Lämmlein B, Jerebic J, Urh M, Podbregar I, et al. Factors influencing plagiarism in higher education: A comparison of German and Slovene students. *PloS one*. 2018;13.(۸)
۲۰. Mohammad Hosseinpur R, Bagheri Nevisi R, Afzali Shahri M. An Investigation of the Reasons for Committing Plagiarism in the Iranian Academic Community: Editor-in-Chiefs, Professors, and Students' Perspective. *Foreign Language Research Journal*. 2018;7(2):555-87.
۲۱. Javaeed A, Khan AS, Khan SH, Ghauri SK. Perceptions of plagiarism among undergraduate medical students in Rawalpindi, Pakistan. *Pakistan journal of medical sciences*. 2019;35(2):532.
۲۲. Stander M. Strategies to help university students avoid plagiarism: a focus on translation as an intervention strategy. *Journal of Further and Higher Education*. 2020;44(2):156-69.
۲۳. Kuriplachová G, Magurová D, Hudáková A, Andraščíková Š, Rybárová L. New teaching methods for practical training in nursing within the project Tempus IV–CCNURCA. *MEFANET Journal*. 2015;3(2):64-8.
۲۴. Zhang F, Zhao L, Zeng Y, Xu K, Wen X. A comparison of inquiry-oriented teaching and lecture-based approach in nursing ethics education. *Nurse education today*. 2019;79:86-91.
۲۵. Hamann J, Mendel R, Reichhart T, Rummel-Kluge C, Kissling W. A “Mental-Health-at-the-Workplace” Educational Workshop Reduces Managers' Stigma Toward Depression. *The Journal of nervous and mental disease*. 2016;204(1):61-3.
۲۶. Moazami F, Bahrampour E, Azar MR, Jahedi F, Moattari M. Comparing two methods of education (virtual versus traditional) on learning of Iranian dental students: a post-test only design study. *BMC medical education*. 2014;14(1):45.
۲۷. Soltanimehr E, Bahrampour E, Imani MM, Rahimi F, Almasi B, Moattari M. Effect of virtual versus traditional education on theoretical knowledge and reporting skills of dental students in radiographic interpretation of bony lesions of the jaw. *BMC medical education*. 2019;19(1):233.
۲۸. Padilha JM, Machado PP, Ribeiro A, Ramos J, Costa P. Clinical virtual simulation in nursing education: randomized controlled trial. *Journal of medical Internet research*. 2019;21(3):e11529.